

Латковська Тамара Анатоліївна
Чернівецький юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»,
професор кафедри конституційного, адміністративного і фінансового права,
доктор юридичних наук, професор

ГРОШОВО-КРЕДИТНА (МОНЕТАРНА) ПОЛІТИКА: ПОНЯТТЯ ТА ЦІЛІ

Відповідно до Закону України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 року грошово-кредитна політика визначається як комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на забезпечення стабільності грошової одиниці України через використання визначених Законом «Про Національний банк України» засобів та методів [1].

Конституційні основи грошово-кредитної політики окреслені статтею 100 Конституції України, де зазначено, що Рада Національного банку України розробляє основні засади грошово-кредитної політики та здійснює контроль за її проведенням [2], а сам зміст грошово-кредитної політики, включаючи засоби та методи її проведення, закріплені у розділі IV Закону «Про Національний банк України» [1].

Не дивлячись на те, що у виробленні грошово-кредитної політики беруть участь такі органи як Міністерство фінансів, Міністерство економіки, Кабінет Міністрів, Верховна Рада, вирішальна роль у розробленні та реалізації грошово-кредитної політики належить Національному банку, оскільки центральний банк несе відповідальність перед суспільством за стан грошово-кредитної сфери. Національний банк виступає головним суб'єктом грошово-кредитної політики, ефективність проведення якої обумовлена ступенем незалежності центрального банку від органів державної влади. Як правило, результати проведення

грошово-кредитної політики залежать від того, як здійснюється фінансова, бюджетна, податкова, валютна політика, політика регулювання фінансових ринків.

Єдина державна грошово-кредитна політика знаходить своє відображення в такому документі, як Основні засади грошово-кредитної політики. При розробленні Основних засад грошово-кредитної політики використовуються макроекономічні показники, розраховані Кабінетом Міністрів України та Національним банком України, а також інша необхідна інформація. Центральний банк інформує Верховну Раду України про Основні засади грошово-кредитної політики та стан грошово-кредитного ринку в державі в порядку, передбаченому законодавством.

Основні засади грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу [3] були розроблені Радою Національного банку України відповідно до статті 100 Конституції України і статей 8, 9 та 24 Закону України «Про Національний банк України» на підставі пропозицій Правління Національного банку України. Основні засади були представлені з урахуванням статей 1 та 6 Закону про Національний банк, Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», завдань економічної програми, що підтримується в межах угоди з Міжнародним валютним фондом про Механізм розширеного фінансування, Прогнозу економічного та соціального розвитку України на 2018 – 2020 роки та макроекономічного прогнозу Національного банку, Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року.

Основні засади грошово-кредитної політики визначають показники діяльності Національного банку у середньостроковій перспективі для досягнення цілей Національного банку, визначених законодавством.

Відповідно до статті 25 Закону «Про Національний банк України» основними економічними засобами і методами грошово-кредитної політики є регулювання обсягу грошової маси через:

- 1) визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для банків;
- 2) процентну політику;
- 3) рефінансування банків;
- 4) управління золотовалютними резервами;
- 5) операції з цінними паперами (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права), у тому числі з казначейськими зобов'язаннями, на відкритому ринку;
- 6) регулювання імпорту та експорту капіталу;
- 7) запровадження на строк до шести місяців вимоги щодо обов'язкового продажу частини надходжень в іноземній валюті;
- 8) зміну строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів;
- 9) емісію власних боргових зобов'язань та операції з ними.

Національний банк має право надавати кредити для рефінансування банку, якщо це не тягне за собою ризиків для банківської системи.

Основні засади грошово-кредитної політики ґрунтуються на основних критеріях та макроекономічних показниках загальнодержавної програми економічного розвитку та Основних параметрах економічного та соціального розвитку України на відповідний період, що включають прогностичні показники обсягу валового внутрішнього продукту, рівня інфляції, розміру дефіциту державного бюджету та джерел його покриття, платіжного та торгового балансів, затверджених Кабінетом Міністрів України.

І так як розробка Основних засад грошово-кредитної політики здійснюється щорічно, то в них повинні бути викладені:

- стислий огляд макроекономічної, фінансової та монетарної ситуації в Україні за минулий і поточний роки, а також проблем, які мають місце у розвитку економіки та соціальної сфери;

- очікувані зміни зовнішньоекономічної ситуації та їх вплив на стан грошово-кредитного та валютного ринків;

- оцінка можливого впливу заходів державної політики у році, на який розробляються Основні засади грошово-кредитної політики, на розвиток економіки та динаміку цін;

- основні параметри грошово-кредитної політики на плановий рік та середньострокову перспективу (від 3 до 5 років).

Необхідно, щоб основні засади враховували поточні тенденції на світових ринках, характер їх впливу на українську економіку, відповідну специфіку й напрями виконання Національним банком його функцій, макроекономічні індикатори, можливі супутні ризики та загальні підходи щодо їх нівелювання та визначали кількісні та якісні параметри грошово-кредитної політики Національного банку на 2018 рік та середньострокову перспективу для досягнення цілей та виконання функцій Національного банку.

З огляду на важливість послідовності грошово-кредитної політики як передумови до підвищення довіри до гривні та виходячи з сучасних тенденцій монетарної сфери, зокрема зміщення акцентів у бік охоплення нею більш широкого кола питань монетарного регулювання, в Основних засадах замість поняття «грошово-кредитна політика» вживається поняття «грошово-кредитна (монетарна) політика». Враховуючи вказані зміни, необхідно ввести зміни до законодавства України в частині заміни «грошово-кредитної політики» на «монетарну політику», а також розробку Стратегії монетарної політики на середньострокову перспективу.

Відповідно до статті 99 Конституції України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Відповідно до статті 6 Закону про Національний банк при виконанні своєї основної функції Національний банк має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі (цінова стабільність – збереження купівельної спроможності національної валюти шляхом підтримання в

середньостроковій перспективі (від трьох до п'яти років) низьких, стабільних темпів інфляції, що вимірюються індексом споживчих цін.

Національний банк також у межах своїх повноважень сприяє фінансовій стабільності, у тому числі стабільності банківської системи за умови, що це не перешкоджає досягненню цілі щодо досягнення та підтримки цінової стабільності. Національний банк сприяє додержанню стійких темпів економічного зростання та підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України за умови, що це не перешкоджає досягненню цілей щодо цінової та фінансової стабільності. Правління Національного банку через використання відповідних засобів та методів забезпечує реалізацію грошово-кредитної (монетарної) політики згідно з Основними засадами та відповідає за досягнення визначених в Основних засадах цілей.

Рада Національного банку відповідно до статті 100 Конституції України здійснює контроль за проведенням грошово-кредитної (монетарної) політики.

Таким чином, можна зазначити, що грошово-кредитна (монетарна) політика представляє собою комплекс економічних, інформаційних, правових заходів, з використанням інструментів грошово-кредитної політики, направлених на балансування грошової пропозиції, виходячи із стратегічних та поточних цілей, таких як стримування інфляції (цінова стабільність), економічне зростання, забезпечення зайнятості населення. Крім цінової стабільності в якості цілей грошово-кредитної (монетарної) політики слід виділити також стійкий валютний курс, комбінацію макроекономічних пріоритетів, фінансову стабільність.

Інструменти грошово-кредитної (монетарної) політики слід розглядати як обумовлені цільовими орієнтирами грошово-кредитної (монетарної) політики способи впливу на грошовий попит (включаючи показники, величина яких може бути достатньо швидко скоректована, ринкові та адміністративні способи впливу).

Список використаної літератури:

1. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. ст.238
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141.
3. Про Основні засади грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу від 12.09.2017 р. № 37-рд : Рішення Ради Національного банку України. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/vr037500-17>.